

Skriftligt spörsmål 385

Biaudet m.fl.: Om att göra motiv som har med rasism och främlingsfientlighet till straffskärpningsgrund

Till Riksdagens Talman

Rasismen och främlingsfientligheten samt den därmed förknippade brottsligheten har blivit ett brännande tema den här hösten. Trakasserier och förföljelse av utlänningar är skrämmande fenomen som vi inte borde tillåta att sprider sig i vårt land.

I Sverige kan det beaktas som försvårande omständighet om motivet för ett brott har varit att kränka en person eller grupp på grund av ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse eller annan liknande omständighet. I USA har man myntat begreppet "hat-brott" för brott vars motiv har varit t.ex. rasism eller homofobi. Den här typen av brott är det skäl att se mycket strängt på också i Finland. Oroväckande

nog har det från polishåll uttryckts förståelse för de brott med rasistiska förtecken som har ägt rum i höst. Den här förståelsen får inte sprida sig till vårt rättsväsende.

Hänvisande till det ovan anförda får jag i den ordning 37 § 1 mom. riksdagsordningen föreskriver till vederbörande medlem av statsrådet ställa följande spörsmål:

Vilka åtgärder ämnar Regeringen vidta för att ändra strafflagen så att motivet att kränka en person eller grupp på grund av ras, ursprung eller motsvarande omständighet skall kunna beaktas som straffskärpningsgrund?

Helsingfors den 12 december 1995

Eva Biaudet

Biaudet: Rasismiin ja muukalaisvihaan liittyvien motiivien ottamisesta rangaistuksen koventamisperusteeksi

Eduskunnan Puhemiehelle

Rasismi ja muukalaisviha sekä niihin liittyvä rikollisuus on noussut polttavaksi aiheeksi tänä syksynä. Ulkomaalaisten ahdistelu ja vaino ovat pelottavia ilmiöitä, joiden leviämistä emme voi sallia maassamme.

Ruotsissa otetaan huomioon raskauttavana seikkana se, että rikoksen motiivina on ollut henkilön tai ryhmän loukkaaminen rodun, ihonvärin, kansallisen tai etnisen alkuperän, uskontunustuksen tai muun vastaavan seikan perusteella. Yhdysvalloissa on luotu käsite ”viharikos” rikoksille, joiden motiivina on ollut esim. rasismi tai homofobia. Tämänäntyyppisiin rikoksiin on syytä suhtautua hyvin ankarasti myös Suomessa. Huolestuttavaa kyllä poliisin taholta on ilmaistu ymmärtämystä tänä syksynä tapahtu-

neille rasismien aineksia omaaville rikoksille. Tällainen ymmärtämys ei saa levitä oikeuslaitokseemme.

Edellä olevan perusteella ja valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momenttiin viitaten esitän kunnioittavasti valtioneuvoston asianomaisen jäsenen vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Mihin toimenpiteisiin Hallitus aikoo ryhtyä muuttaakseen rikoslakia siten, että rotuun, alkuperään tai vastaavaan seikkaan perustuva henkilön tai ryhmän loukkaamisen motiivi voitaisiin ottaa huomioon rangaistuksen koventamisperusteena?

Helsingissä 12 päivänä joulukuuta 1995

Eva Biaudet

Eduskunnan Puhemiehelle

Valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momentissa mainitussa tarkoituksessa Te, Rouva Puhemies, olette toimittanut valtioneuvoston asianomaisen jäsenen vastattavaksi kansanedustaja Eva Biaudetin näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen n:o 385:

Mihin toimenpiteisiin Hallitus aikoo ryhtyä muuttaakseen rikoslakia siten, että rotuun, alkuperään tai vastaavaan seikkaan perustuva henkilön tai ryhmän loukkaamisen motiivi voitaisiin ottaa huomioon rangaistuksen koventamisperusteena?

Vastauksena kysymykseen esitän kunnioitettua seuraavaa:

Rangaistuksen mittaamisen lähtökohtana rikoslain 6 luvun 1 §:n mukaan on rikoksen vahingollisuus, vaarallisuus sekä rikoksesta ilmenevä tekijän syyllisyys. Syyllisyysarvostelun yhtenä elementtinä on tekijän motiivien arviointi. Motiivien arvottaminen ja niiden luonnehtiminen hyödylliseksi tai hyväksytyiksi on vaikea arvostusratkaisu, joka tulee mahdollisuuksien mukaan ankkuroida rikoslaista ilmeneviin ja yhteiskunnassa yleisesti hyväksytyihin eettisiin periaatteisiin. Tässä suhteessa oikeusjärjestyksen kanta on selvä. Rikoslaki on muissa yhteyksissä osoittanut selkeästi tuomitsevan suhtautumisen rasismiin mm. kieltämällä erillisillä kriminalisoineilla kiihottamisen kansanryhmää vastaan sekä syrjinnän (rikoslain 11 luvun 8 ja 9 §). Näiden kriminalisointien taustalla on Suomen vuonna 1970 ratifioima kaikkinaisen rotusyrjinnän poistamista koskeva yleissopimus. Rassistiset motiivit voidaan Suomen oikeuden mukaan epäilyksettä tulkita sellaisiksi syyllisyyttä lisääviksi seikoiksi, joiden perusteella tekijälle voidaan tuomita nor-

maalirangaistusta ankarampi seuraamus.

Nykyisiä säännöksiä voidaan käytännön tarpeiden kannalta pitää toimivina. Tuomioistuimilla on yleinen mahdollisuus koventaa rasistisista motiiveista tehtyjen rikosten rangaistuksia. Esillä ovat lähinnä olleet pahoinpitelyrikokset. Sentyypiset tapaukset, joihin julkisuudessa usein viitataan, tulevat lain mukaan arvioitaviksi yleensä törkeinä pahoinpitelyinä. Tällöin enimmäisrangaistus on kymmenen vuotta vankeutta. Jos yksikään törkeän pahoinpitelyn kvalifiointiperusteista ei ole käsillä (rikoksessa ei esimerkiksi ole käytetty ampuma- tai teräasetta taikka muuta näihin rinnastettavaa hengenvaarallista välinettä), ankarin lain sallima rangaistus on kaksi vuotta vankeutta. Lain suoma liikkumavaraa voidaan tässä pitää riittävänä siihen nähden, että tavallisen pahoinpitelyn normaalirangaistus on sakko.

Vaikka vastaus itse peruskysymykseen siis on, että "rotuun, alkuperään tai vastaavaan seikkaan perustuva henkilön tai ryhmän loukkaamisen motiivi" voidaan jo nykyisen lain nojalla ottaa huomioon rangaistusta ankaroitavana seikkana, tullaan rikoslain uudistamisen yhteydessä edelleen pohtimaan, voidaanko nykyistä järjestelyä pitää riittävänä. Rikoslain kannanottoa asiaan olisi periaatteessa mahdollista terävöittää, joko ottamalla asiaa koskeva säännös rikoslain yleisiin mittaamisperusteisiin taikka muuttamalla keskeisten väkivaltarikosten törkeiden tekemuotojen tunnusmerkistöjä. Molempiin järjestelyihin liittyy ongelmia, jotka tulevat selvityksiksi rikoslain kokonaisuudistuksen yhteydessä. Välitöntä tarvetta lainsäädännön muuttamiseen ei nykytilanteessa kuitenkaan ole, sillä kysymyksessä kaivattu suhtautumisen tiukennus on saatavattavissa laintulkinnan kautta tuomioistuinten käytännössä.

Helsingissä 3 päivänä tammikuuta 1996

Oikeusministeri *Sauli Niinistö*

Till Riksdagens Talman

I det syfte 37 § 1 mom. riksdagsordningen anger har Ni, Fru Talman, till vederbörande medlem av statsrådet översänt följande av riksdagsman Eva Biaudet undertecknade spörsmål nr 385:

Vilka åtgärder ämnar Regeringen vidta för att ändra strafflagen så att motivet att kränka en person eller grupp på grund av ras, ursprung eller motsvarande omständighet skall kunna beaktas som straffskärpningsgrund?

Som svar på detta spörsmål får jag vördsamt anföra följande:

Enligt 6 kap. 1 § strafflagen är utgångspunkten vid straffmätning brottets skadlighet och farlighet samt den skuld gärningsmannen ådagalagt i brottet. Ett element vid skuldbedömningen är bedömningen av gärningsmannens motiv. Värderingen av motiven och deras klassificering i förkastliga och godtagbara är ett svårt bedömningsavgörande, som i mån av möjlighet bör förankras i de etiska principer som framgår av strafflagen och som är allmänt godtagna i samhället. I detta avseende är rättsordningens ståndpunkt klar. Strafflagen ger i andra sammanhang klart uttryck för en fördömande inställning till rasism bl.a. genom att med olika kriminaliseringar förbjuda hets mot folkgrupp samt diskriminering (11 kap. 8 och 9 §§ strafflagen). Grunden för dessa kriminaliseringar är den internationella konventionen om avskaffande av alla former av rasdiskriminering som Finland ratificerade 1970. Enligt finsk lag kan rasistiska motiv utan tvivel tolkas som sådana omständigheter som ökar gärningsmannens skuld och på grundval av vilka han kan ådömas en påföljd som är strängare än normalstraffet.

Helsingfors den 3 januari 1996

Med tanke på behoven i praxis kan de gällande stadgandena anses vara fungerande. Domstolarna har en allmän möjlighet att skärpa straffen för brott som har begåtts av rasistiska motiv. Närmast misshandelsbrott har varit aktuella. Gärningar av den typ, som man i offentligheten ofta hänvisar till, blir enligt lag i allmänhet bedömda som grov misshandel. Maximistraffet är då tio år fängelse. Om ingen av kvalifikationsgrunderna för grov misshandel är för handen (vid brottet har t.ex. inte använts skjut- eller eggvapen eller något annat jämförbart livsfarligt hjälpmedel), är det strängaste straffet i lag två år fängelse. Det spelrum som lagen medger kan i detta fall anses tillräckligt med beaktande av att normalstraffet för vanlig misshandel är böter.

Trots att svaret på själva grundfrågan således är, att "motivet att kränka en person eller grupp på grund av ras, ursprung eller motsvarande omständighet" redan med stöd av gällande lag kan beaktas som en straffskärpningsgrund, kommer man ännu i samband med revideringen av strafflagen att dryfta huruvida det nuvarande arrangemanget kan anses tillräckligt. I princip skulle det vara möjligt att skärpa strafflagens ståndpunkt i denna fråga, antingen genom att ta in ett stadgande om denna sak i strafflagens allmänna straffmätningsgrunder eller genom att ändra rekvisiten för de centrala våldsbrottens grova gärningsformer. Vartdera tillvägagångssättet är förknippat med problem som kommer att utredas i samband med totalrevideringen av strafflagstiftningen. Något omedelbart behov att ändra lagstiftningen föreligger emellertid inte i dagens läge, eftersom den skärpta inställning som efterlyses i spörsmålet kan uppnås genom lagtolkning i domstolspraxis.

Justitieminister *Sauli Niinistö*